

la faRga

revista de Salt

Fem més "FARGA" amb el 2000

Potser m'equivoco, però suposo que tots els lectors habituals de la revista *La Farga* de Salt estaran d'acord que l'arribada del 2000 ha d'influenciar en els escrits i en totes les publicacions dels habituals redactors.

Hem pensat fer una revista més moderna, on apareguin més els temes relacionats amb el poble amb el qual ens relacionem -Salt-, centrant-nos sobretot des d'una òptica més periodística i literària.

Així, potser amb aquest text us estem donant la benvinguda a una nova etapa d'aquesta humil revisteta de poble, però sempre partint de les bases ja preestablertes des de ja fa tants anys. Pretenem acostar-nos més al públic lector escoltant també les opinions dels habitants i treballadors de Salt, presentant les activitats culturals que puguin interessar-vos tant als grans com als més joves, donant informació i presentant els nous moviments i grups de vanguardia musical tan modestos i discrets que estan sorgint entre nosaltres, etc.

És cert que sempre hem demanat la col.labo-

ració del públic a l'hora d'escriure poemes, contes, redaccions de tema lliure o qualsevol altre manifest literari, però també és veritat que no rebem gaires publicacions, i és per aquesta raó, estimats lectors, que us demanem més ajut per tal de poder seguir endavant amb aquest nou projecte, essent fidels a un propòsit per tal de crear aquesta *Farga* del tan pròxim segle XXI. D'aquesta manera, la nostra pretenció principal és escoltar-vos i comunicar-nos més directament amb vosaltres, creant aquest permanent diàleg amb vosaltres per tal de fer més *Farga*, adaptant mitjançant els escrits les vostres propostes periodístiques i literàries.

Així, us convidem a escriure i que ens feu escoltar, explicant aquest propòsit als vostres amics, fills, pares, familiars, veïns, etc., per tal que el projecte exposat pels redactors de *la Farga* arribi a tota la comunitat resident a Salt.

MIQUEL ÀNGEL MACIAS HERRANZ

auto x sport

VEHICLES TOT TERRENY

TOTES LES MARQUES 4x4

SERVEI: SPORT GARATGE

Passeig Marquès de Camps, 1-3 - Tel. 972 23 78 83 - 17190 SALT

ANY XX/NÚM. 179
ABRIL-MAIG-JUNY 2000

LA FARGA/ Revista de Salt

EDITA/ Casal de Jubilats de Salt

DIRECCIÓ i COORDINACIÓ/

M. Helena Romagós i M. Àngels Mir.

CONSELL DE REDACCIÓ/ Guillem Terribas i Roca, Lluís Mateu i Riera, Joan Boada i Reig, Jaume Bosch i Termes, Agapit Alonso i Pont, M. Helena Romagós i Ribot, Ricard Giménez i Camins, Ma. Àngels Mir i Casas, Lluís Rovira i Pato, Gerard Carreras i Comas, Antoni Romero i Soler, Ferran Márquez i Morgade, Benet Galí i Johera, Helena Olivella, Iolanda Vila, Guillem Molla, Anna Grabalosa i Miquel Àngel Macias.

COL.LABORACIÓ HABITUAL/ Salvador Sunyer i Casadevall, Jordi Soler i Quim Pla.

COMPAGINACIÓ/ Xarli Terribas i Roca

CORRECCIÓ i ESTIL/ Toni Ruscalleda

FOTOGRAFIA/ Xavier Pascual

PUBLICITAT/ Vicenç Saurina

DISTRIBUCIÓ/ Pitu Geli

ADMINISTRACIÓ/ Joan Boada i Reig

TIRADA/ 1.500 exemplars

REDACCIÓ/ Passeig Verdaguer, 1

Tels. 972 23 04 98 - 972 23 85 78

IMPRESSIÓ/ Impremta Pages, S.A.

Tel. 972 42 01 07 - ANGLÈS (Girona)

DIPÒSIT LEGAL/ GI-356/79

SUBSCRIPCIÓ ANUAL/ 1.500 ptes.

LA FARGA NO SE SOLIDARITZA NECESÀRIAMENT AMB LES OPINIONS EXPRESADES EN ELS ARTICLES SIGNATS I QUE PUBLIQUEM ÍNTEGRAMENT RESPECTANT L'OPINIÓ DEL SEU AUTOR.

LA FARGA AUTORITZA LA REPRODUCCIÓ DELS ARTICLES, SEMPRE I QUAN SE N'INDIQUI LA PROCEDÈNCIA.

PREMI TRES DE MARÇ DE 1989

L'Arxiu Municipal de Salt

Des del segle XV fins a mitjans del XIX, són quatre-cents anys d'història municipal de Salt que no podem saber-ne res perquè a la Casa de la Vila no hi ha els llibres d'actes ni els de comptes de tots aquests anys. El "Privilegi del Batlle de Salt" (any 1449) és un dels pergamins del fons del Marquès de Camps que han estat cedits a l'ajuntament, és també el primer document que reconeix la nostra identitat municipal, però fins als llibres de l'ajuntament de l'any 1858 no s'han trobat documents públics que ens ajudin a confegir la vida del poble ai llarg d'aquests segles.

L'Arxiu Municipal, des de 1985, té cura de tota la documentació que es genera al nostre ajuntament, i de les aportacions de documentació de particulars i entitats de Salt. Els "pergamins del Marquès de Camps" són una important aportació per a la recuperació de la nostra història medieval, i això ha estat possible perquè l'Arxiu Municipal garanteix la recuperació, conservació i consulta de tota la documentació que hi ha dipositada, així com el dret a l'accés a la informació dels documents públics de tots els ciutadans.

L'arxiu d'imatges és també un fons important per a l'estudi del passat de Salt, i la nostra revista ha publicat sovint reproduccions de fotos que d'altra manera no s'haurien pogut difondre públicament. Aprofitem l'avinentsa de la publicació del llibre sobre els pergamins del Marquès de Camps per dedicar-hi les pàgines centrals d'aquest número, i recomanar a tots els saltencs que tinguin fotos o documents que facin referència a persones, entitats o indrets del nostre poble, que els dipositin al nostre Arxiu Municipal per assegurar-ne la seva conservació, per ajudar a confegir aquesta història que fem entre tots.

Fem més Farga amb el 2000.....2	TEMA CENTRAL
EDITORIAL	L'arxiu del Baró d'Alguerri
L'Arxiu Municipal de Salt.....3	Marquès de Camps.....10-11
CRÒNIQUES DE SALT	La família Camps a través
Cròniques de Salt.....4-5	de la documentació.....12-15
COL.LABORACIÓ	Les possibilitats de l'Arxiu Municipal
Aquest Sant Jordi diferent?.....6	de Salt, el fons patrimonial de Baró
VUIT DE DESEMBRE	d'Alguerri-Marquès de Camps...16-17
Col.leccionista de records.....7	Un antic joc de l'oca conservat
MATÍ D'HIVERN	a l'Arxiu Municipal de Salt..... 18-19
Llengua bífida.....8	Presentació del llibre: Els pergamins
FINESTRA OBERTA	del Marquès de Camps.....20-21
La Tona.....9	CONTES I NO
	Les pors del Crous.....22

Cròniques de Salt

El passat dilluns 20 de març, el Ple de l'Ajuntament acordà exigir l'enderroc d'unes obres il·legals al carrer Josep Aguilera. Sembla, diuen, que els serveis tècnics municipals, en una inspecció d'obres, ja varen advertir al propietari que estava vulnerant les normes urbanístiques. A pesar de tots els requeriments, tècnics i polítics, l'obra va continuar; ara, i en vista que el propietari no s'atenia a raons, se li ordenà l'enderroc de la part afectada per les normes d'ordenació urbanística. El propietari perjudicat, segons diu, tenia paraula que en una revisió del Pla General es podria regularitzar l'obra. Si és així i creu que l'han enganyat, que ho porti als tribunals.

Podria ser, que algun polític de l'equip de govern, pensant continuar en el càrrec a partir de les passades eleccions municipals, decidís fer la suficient

pressió per modificar les Ordenances del nou Pla General en el sentit de regularitzar la part de l'edificació que no complia les normes vigents. Per notícies que arriben d'altres poblacions, aquest fet o és força corrent, almenys en

temps passat. Per un motiu o altre, els fets consumats han tingut massa tolerància. Amics, parents, socis? de tot hi entra. Penso que si alguna modificació s'ha de fer al nou Pla General ha de ser l'esponjament de l'espai i no més

Comerc
TURRÓ.S.A.

**VENDA I LLOGUER DE MAQUINARIA I
UTILITATGE PER A LA CONSTRUCCIÓ**

Passeig dels Països Catalans, 56
Tel. 972 23 37 31 - Fax 972 24 11 81 - 17190 SALT

FRADERA PINTORS

Passeig Josep M. Folch i Torres, 21 - 17190 SALT
Tel. i Fax: 972 23 96 66 - Tel. Mòbil 629 73 83 18

massificació, sigui al barri Vell o al sector Centre.

Amb la infracció de les normes urbanístiques s'ha d'actuar sense contemplacions; no s'hi val a dir que es vol alinear amb la casa del costat, que fa desenes d'anys que va ser construïda. Per aquesta raó, a Salt, tot serien blocs d'11 pisos. Com que en un temps es va permetre, jo també vull ser-hi. Respectem, i sinó ho fem, acceptem les responsabilitats. Jo sempre he dit, i continuo dient, que l'Ajuntament hauria de ser l'escola i l'exemple dels ciutadans per poder educar en la convivència. Amb quina força moral pots exigir si tu no t'atens a les normes establertes? Al barri Vell hi ha una alçada edificable a més d'altres acotaments. Doncs bé, per què s'hi

construeix un teatre que sobrepassa de molt l'alçada permesa?

La raó fou que era un edifici singular. Singular per a qui? Casa meva, podria dir el propietari de la casa afectada, al carrer Josep Aguilera, també és un edifici singular. Valdria? I per continuar, fent memòria, en el seu temps, en temps d'ajuntaments democràtics (ja vaig presentar la meua queixa formal), es va enderrocar la torre de l'aigua de les "Cases Barates". Aquesta torre de l'aigua era la part més vistent i emblemàtica d'un estil de construir que tenia la seva idoneïtat com a conjunt. També cal dir que aquesta mena de construcció fou possible perquè encara no havia arribat l'especulació del pam quadrat.

Amb quin criteri estètic i ètic es va actuar? Malgrat tot, i la queixa de més gent, aquesta torre, que era un bé públic, va ser enderrocada en profit d'algú: d'uns veïns que aprofitaren l'espai alliberat per eixamplar la seva vivenda. Ara no es tracta d'exigir responsabilitats per aquest fet, però sí que en quedi constància. Com a humans, encara que hàgim estat elegits representants per elecció popular, podem caure en errors que, amb diàleg i bona voluntat, podríem fer possible evitar algunes injustícies.

R. TORRAMADÉ

GARATGE INTERNACIONAL

ROBERT VIDAL, SA.

CONCESSIONARI

Alfa Romeo **FIAT** **LANCIA**

Ctra. Girona-Anglès, s/n - Tel. 972 23 15 61 - **SALT** (Girona)

Aquest Sant Jordi, diferent?

Com molts dels lectors, el passat diumenge 23 d'abril, en què les vendes de roses van baixar, em passejava entre les parades de Girona. Enmig d'una riuada humana, m'acostava als llibres, els remenava i escoltava les converses dels qui, com jo, desafiaven la pluja que queia a intervals. Fullejava un dels llibres més venuts aquest any quan vaig sentir una frase, més tard repetida per molta altra gent. "No té aquell llibre del presentador de televisió?", "Sí, home, aquell en què critica tothom que se li posa al davant" o "Aquell que explica la història de Catalunya d'una manera molt divertida". Sí, amic lector, aquests són els llibres que actualment prenen protagonisme, els escrits per personatges famosos o mediàtics (dels mitjans de comunicació), on ens expliquen la

història, acudits o noves paraules divertides. En una societat on el que compta és el moment i el futur, on vivim la fugacitat i l'abundància d'informació, on són les novel·les amb argument, profundes? Que potser les hem perdut pel camí de la rapidesa, l'estrès o han quedat arraconades en algun lloc d'internet?

Hauríem de pensar que el progrés no està renyit amb la reflexió, al contrari!, en aquests moments de moviment hem de pensar on som i què fem. No cregui el lector que totes aquestes obres divertides no aporten un somriure. El que és més, són aquelles més indicades per llegir quan estàs a la platja i el nen del veí t'està tirant sorra, almenys no et perds en l'argument. Simplement, comentar que junt amb aquests llibres distesos, una mica de

lectura més profunda ens farà disfrutar més de les pàgines plenes d'atapeïda lletra negra. Quan el sol tornava a sortir, com molts, tornava a la lluita; la lluita per un lloc al costat del llibre que pretenies comprar, mentre el veí t'entaforava el paraigües a l'ull i la veïna la rosa. És en aquests moments crítics, apretats entre la multitud, quan et plantejges si realment vols aquell llibre, si realment s'ho val... amic lector, sacrificis que s'han de realitzar per obtenir una bona estona de misteri, amor, història, amistat, dolor o alegria! I tot això sense haver-ho de viure nosaltres!

ANNA GRABALOSA

estació servei CLAU, S.A.

Gasolina súper - sense plom
(95 i 98) - Gasoil "A" i "C"
Petroli per a estufes
Rentacotxes automàtic
Olis Recanvis

Ctra. Nacional 141, km. 110
Tel. 972 44 03 03 - 17162 BESCANÓ
Països Catalans, 57 - Tel. 972 24 05 64
Marquès de Camps, 79 - Tel. 972 24 27 50 - 17190 SALT

SERRALLERIA

V Lluís Valentí, S.L.

FERRO i ALUMINI

c/ Lluís Moreno, 11 - Tel. 972 23 75 00
17190 SALT (Girona)

Col.leccionista de records

Entrà a la cambra fosca i notà que un petit bri de llum li pesigollejava les parpelles.

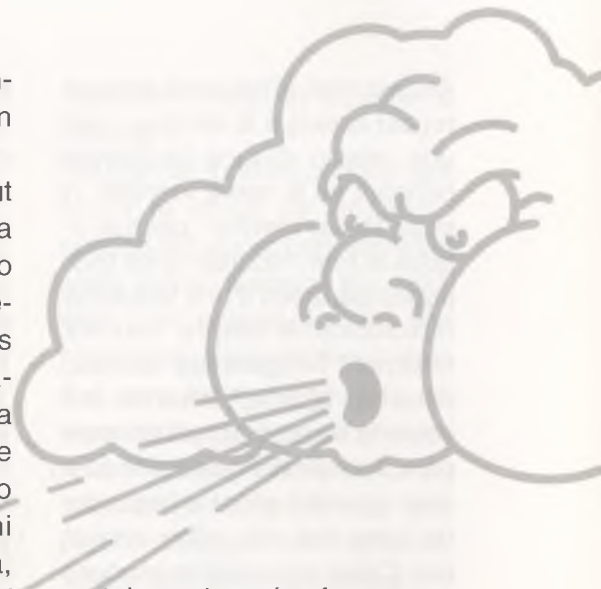
Recordava el pis una mica més ampli, potser la dimensió de petitesa que l'amarava en els seus vuit anys havia creat una perspectiva errònia de l'estança. Encara el compàs àgil del seu cor, provocat per unes quantes desenes d'escalons, la feia alenar amb rapidesa. Suava i sentia la roba enganxada al clatell. No li molestà la penombra de la sala, li donava una certa sensació de benestar, ja que l'ardor del sol de juliol li havia abrasat la pell.

Havia volgut afrontar la situació amb serenitat, anar-hi sola li havia semblat gairebé una heroïcitat i ara amb les mans plegades sobre el pit no sabia com encarar el record. Obrí una làmpada que tenia just a l'esquerra del sofà i aquella llum dibuixà una dimensió de l'habitació que no coneixien els seus ulls, feia massa estona que tenia la mirada submergida dins l'obscuritat. Fou una imatge que la sorprengué i que l'obligà a recolzar-se momentàniament al respatller d'una cadira. El terra, curull d'objectes de diferents mides i estils engalanaven la cambra donant-li una nota, un pèl agosarada, de color. Pentinà amb rapidesa un ble de cabells que li esquitxava la cara i sospirà. L'ambient estava carregat de pols i l'olor rànica

que desprenien aquelles andròmines gairebé la feren marejar.

Tres dies abans s'havia hagut d'enfrontar amb el llegat d'una herència que creia que no mereixia i il.lusionada per l'ofrena no havia pensat mai en les condicions amb què probablement trobaria l'estança. Era hereva d'una propietat que s'enrunava a cada pas, que no li solucionava els deutes ni encara menys la vida. Sabia, des de petita, que el seu padrí era un home introvertit, lligat al seu passat, als seus costums. No sortia gaire, preferia viure amagat d'una societat que feria els seus objectius i fent del seu parer gairebé una doctrina, restà els últims anys de la seva existència ocultat dins un espai atapeït de records i col.leccions. Feia vint anys que ordenava amb delectança segells de països coneguts o exòtics, monedes rodones o ovalades, etiquetes de cava o embolcalls d'escuradents. La seva darrera adquisició havien estat ampolles de sifó que col.locà amb cura en un cantó de paret i que acabaren envaint per la seva quantitat bona part del terra de la sala. El seu padrí no havia estat mai un home ordenat, prou que ho sabia, i ara ella, mestressa del que havia estat la seva forma de vida, en patia directament les conseqüències.

Potser fou un raig de llum que

entrà amb més força per l'escletxa de la finestra, potser fou la trobada d'un segell que la traslladà a la seva infantesa, potser fou el record de tantes tardes passades asseguda damunt els seus genolls mostrant-li amb orgull el resultat de tantes recerques, però el cas és que decidí posar remei a tantes hores de dedicació i es netejà la polsosa cambra per tal que el tel de l'oblit no acabés sent, amb el temps, del tot opac.

Obrí les finestres, abans sempre closes, redecorà el pis amb més lluminositat i féu de les seves col.leccions el seu tresor particular, volia ensenyar al món aquells objectes que havien estat tants anys amagats sota un dit de pols.

Desitjava mostrar els records cosits al cor d'un home que s'emportà al més enllà.

Llengua bífida

Aquest matí m'he llevat amb un regust amarg a la llengua, i per una relació d'idees he acabat pensant en la meua identitat. A mitja tarda, mentre pesava figures al tren, recordava les crispades paraules d'uns tertulians radiofònics. Al vespre, vencent finalment l'enganxosa desídia, m'ha fet "gràcia" informar-me sobre la situació actual del meu país. I en un dia qualsevol com avui -gairebé situat a l'equador de l'any dos mil- m'he adonat que Catalunya camina en dues direccions, paral·leles però contràries, una de bona i una de negativa.

La bona és més o menys de tipus polític. Fins ara, l'experiència de l'autonomia catalana ha esdevingut un prestigiós referent internacional. Ha estat motiu d'inspiració per als polítics italians, que cerquen un desllorigador federatiu a la crisi de la República transalpina, model explícit per als britànics en la *devolution* de poders a Escòcia i al País de Gal·les, o antimodel temut pels jacobins recalitrants que governen l'Estat francès. A més, hi ha un valor afegit si pensem que, en poc més de dues dècades, Catalunya ha transitat d'una dictadura centralista a un marc democràtic, tot i que limitat, d'autogovern. Ha gaudit d'una estabilitat política exemplar, ha superat crisis severes i transformacions econòmiques profundes i, al llarg d'aquest trajecte, ha intentat enrobustir la cohesió d'una societat que havia rebut taxes d'immigració sense paral·lel en

el món contemporani. A hores d'ara, si Catalunya fos un estat independent, el seu índex de desenvolupament humà se situaria entre els sis més alts del món, per darrere només del Canadà, França, Noruega, i a l'alçada dels Estats Units i Islàndia.

Tanmateix, totes aquestes evidències positives no poden ocultar un seguit de febleses que conformen la segona -primera?- direcció, la negativa. La fragilitat demogràfica -extrema fins i tot dins els paràmetres occidentals- o el baixíssim índex de lectura de premsa, acompanyen la fiblelesa política d'una nació sense Estat. Durant els darrers vint anys, la situació de la cultura, i en especial de la llengua, ha sigut entre d'altres coses el mirall que reflecteix millor la distància entre les eufòriques expectatives de la fi del franquisme i els modestos assoliments actuals. Les expressions d'alarma de lingüistes i altres científics socials consideren els avenços massa lents i incapaços de garantir a mig termini la supervivència de la llengua i la cultura catalanes. S'aixequen veus anunciant l'estancament, i fins i tot el retrocés, de l'ús social del català davant la poderosa preeminència del castellà. I tant és així que, ja el 1990, els filòlegs A. Rafanell i A. Rossich preveien la desaparició del català en un termini de cinquanta anys; el 1996, el sociòleg L. Flaquer n'augurava la transformació en una "llengua optativa"; i el 1997

es descrivia la situació de la llengua com a "crítica".

En aquest panorama tan negatiu s'hi afegeixen, a més, incansables reaccions demagògiques de sectors identificats amb l'estatus hegemònic del castellà. Aquests comptant amb un ampli suport a la resta de l'Estat, invoquen sorollosament imaginàries discriminacions per tal de frenar els discrets intents de progressos socials de la llengua pròpia del país. Durant els darrers anys, determinats grups recorren al victimisme i fan bandera de la "tolerància" i el "bilingüisme" per defensar, de fet, les posicions dels monolingües en castellà a Catalunya. Certament, aquest camí només pot menar a la desaparició de la llengua -evidentment, de la catalana-.

Fa poc vaig escoltar per la ràdio una opinió d'una militant d'un Partit Polític: *"Abans-referint-se al franquisme-, el català no s'ensenyava però es podia parlar perfectament; s'aprenia el castellà, que de fet, també és la llengua de Catalunya"*. La resposta d'un oient va ser prou educada: *"Miri, senyora, ningú del món té dues llengües, en canvi sí hi ha qui té la llengua bífida..."*

La Tona

Tot és primavera. La Tona i jo viurem la nostra primera primavera juntes. La Tona i jo de segur que farem llargues passejades... Sota el sol, la Tona llueix el seu pèl curt, negre i blanc, brillant...

Era tan petitona quan la vaig veure per primer cop... El seu cap havia crescut amb desmesura en relació a la resta del seu cos i les seves potetes amb prou feines tenien forces per sostenir-la. Amb una mà la vaig agafar pel tors i la vaig mantenir alçada mentre resseguia amb el meu esguard la seva carona. La seva mirada totalment absent, condició indispensable de cadell innocent i indefens, m'enamorà. Des de llavors ja no he pogut estar-me d'ella.

Amb el pas de les setmanes la Tona creixia i es convertia en una gosseta nerviosa i esvalotada. Ho mossegava tot i a tots. Per fortuna, aviat mudà les dents, les de llet, molt irregulars, foren substituïdes per d'altres menys desiguals tot i que possiblement, més esmolades. No obstant això, aviat va aprendre a no queixar-nos fort, especialment en les hores de joc.

La tardor i l'hivern la van fer créixer i madurar: físicament, el seu cos s'estilitzà, les potetes s'allargaren, la seva mirada es tornà més assenyada. I la seva personalitat va anar-se reflectint en tot allò que volia o en el

que no volia, i en tot allò que li agradava o en el que detestava. La Tona començà a manifestar el seus gustos i preferències en el menjar, en el joc, en el lloc i l'hora d'anar a reposar o dormir o en la ruta a seguir quan caminàvem per la ciutat.

Damunt l'edredó del llit de la meva cambra ha deixat el vell mitjó que li vaig donar, i cansada, s'ajeu. Els seus ulls càlids em fiten. S'adona que jo també me la miro i es dóna la volta ensenyant-me la seva panxeta de color rosa. M'hi apropo i la manyago carinyosament mentre li explico que avui avancem l'hora de la passejada. Ella sempre escolta el que jo li dic. Tot d'una i com aquell qui no diu res, li pregunto: "Tona! Anem al carrer?" Una mil·lèsima de segon ha calgut perquè ella s'hagi alçat de cop i hagi començat a saltar i a bordar boja d'alegria.

"Anem!— li dic—et posaré la corretja".

Pel barri la Tona és popular tant entre la resta de gossos i gosses del veïnat com entre els seus amos. Sempre els saludem i els olorem a tots i ens recordem perfectament dels qui ens han manyagat en alguna ocasió, perquè sempre volem repetir. Però el millor és quan anem al parc, allà ens podem bellugar més i fer clots, alhora que fem més amics.

Hem vist una reunió de coloms, ens hi arribem amb pas lleuger i conforme ens hi anem apropant accelerem. A la Tona li agrada espantar coloms. Em giro i darrere nostre una dona ens mira, es dirigeix cap a nosaltres i pregunta: "És la Tona?"

M. HELENA OLIVELLA

CAMP S

L'arxiu del baró d'Algerri Marquès de Camps

L'Arxiu del Baró d'Algerri -Marquès de Camps és un important conjunt familiar i patrimonial que conté documents de procedència molt diversa que, al llarg dels segles, han anat configurant el patrimoni de la família Camps i esdevenint-ne la materialització jurídica. L'abast cronològic és molt ampli, ja que comprèn documents des del segle XII fins al XIX. El conjunt de l'arxiu està format per 95 lligalls, 2 carpetes de documents en paper i 438 pergamins.

Malgrat la destrucció de més del 70% d'aquest arxiu a causa d'un incendi i de les pèssimes condicions a les quals va estar sotmès els anys següents a aquest esdeveniment, es tracta d'un fons d'una importància històrica excepcional, ja que la destacable posició econòmica, social i política que la família Camps va adquirir al llarg del temps (primers contribuents de la província de Girona, vuitens de Catalunya, senadors, diputats i presidents de diverses associacions agrícoles, etc.) és un indicador de la qualitat i envergadura d'aquest arxiu patrimonial.

A finals de 1986, es va recuperar la part de documentació en paper d'aquest llegat i va ser dipositada a l'Arxiu Municipal de Salt. Una vegada realitzat l'inventari d'aquest fons i havent esdevingut accessible als investigadors i públic interessat, va ser publicat a la Guia de l'Arxiu Municipal de Salt, pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (1992).

A partir de l'organització i descripció dels documents recuperats el 1986, es va comprovar l'existència de documentació més antiga pertanyent als diversos patrimonis que la família Camps va anar incorporant al llarg de la seva història. Va ser el començament d'una nova etapa en la recuperació d'aquest Arxiu Patrimonial, que va culminar amb la cessió de la resta de l'arxiu familiar

i la signatura d'un contracte de dipòsit entre el senyor Felip de Camps i l'Ajuntament de Salt, el 14 de juny de 1991, completant-se l'acte amb el lliurament dels 438 pergamins.

Amb la signatura d'aquest conveni, l'Ajuntament va assegurar la recuperació del fons de documentació privat més antic i indispensable per a la reconstrucció històrica de Salt, especialment del període comprès des de l'any 833 (on apareix citat per primera vegada Salt en un document de l'Arxiu de Peralada) fins a mitjan s.XIX, quan el fenomen de la industrialització és un fet ben palès amb la instal·lació de les primeres fàbriques modernes ran la Sèquia Monar. Hem de tenir en compte que la informació que es tenia fins fa poc de l'època medieval i moderna a Salt era minsa i dispersa, i que la recuperació d'aquest arxiu patrimonial ha estat un gran ajut per a completar aquest buit documental.

Els pergamins abasten el període comprès entre l'any 1142 i el segle XVIII. Geogràficament, el seu contingut fa referència principalment a llocs, persones o institucions del Gironès i l'Alt Empordà, majoritàriament de Salt, el pla de Girona i Montfullà. Han estat objecte de la publicació d'un catàleg que ha estat editat conjuntament pels ajuntaments de Bescanó, Girona i Salt, els quals van signar un conveni de col·laboració el 16 de setembre de 1999.

Així, doncs, aquest arxiu privat ha estat salvaguardat i protegit per al futur i posat a disposició dels investigadors i historiadors a l'Arxiu Municipal de Salt. Per acabar voldria recordar que l'arxiu és obert a tots aquells que estiguin interessats a donar o dipositar documentació, fotografies, cartells, programes, etc. en aquest servei municipal que un cop els hagi catalogat i inventariat, els posarà a disposició del públic.

La recuperació del patrimoni documental local és bàsica per a la reconstrucció i preservació de la memòria històrica col·lectiva.

M. ASSUMPCIÓ COLOMER

Arxivera Municipal de Salt

PUBLICACIONS FRUIT DE LA RECERCA I DIFUSIÓ SOBRE DOCUMENTS DE L'ARXIU DEL MARQUÈS DE CAMPS

- ADROER, M.A-PONS, J., *L'Arxiu del Marquès de Camps*, La Farga, núm. 91, Salt, 1987.
- ADROER, M.A-PONS, J., *Salt i el Marquès de Camps: un cas de caciquisme*, *Revista de Girona*, núm. 129, Girona 1988, pàg. 82-87
- PONS, J., *24 de setembre de 1916: eleccions a Salt, un cas de caciquisme*, *La Farga*, núm. 116, Salt 1990, pàg. 20-21.
- ALBERCH, X. - BURCH, J., *Els masos fortificats del Pla de Salt*. Monografies d'estudis locals, Història núm 4. Ajuntament de Salt, 1991, 112 pàg.
- BOADAS, J. - COLOMER, M.A. *Guia de l'Arxiu Municipal de Salt*, Guia dels Arxius Històrics de Catalunya, núm. 5, Barcelona, 1992, pàg. 326-366.
- **PRIVILEGI DEL BATLLE DE SALT, 15 de gener de 1449**. Salt, Alcaldia, 1993. Cartell i llibret amb la transcripció del text, a cura de N. Castells i M.A. Colomer.
- CASTELLS, N. - COLOMER, M.A. *Els orígens de l'organització municipal a Salt*, Programa de Festa Major, Salt, 1992.
- ALBERCH, X. - BURCH, J., *Salt, Quaderns de la Revista de Girona*, núm. 55, Girona 1995.
- MASÓ, E. *Crisi finisecular i mobilització política al districte d'Olot*, *Revista de Girona*, núm. 178, 1996, pàg. 36-39.
- FERRER, F., *El Marquès de Camps, polític (en el centenari del Concert Econòmic)*, Programa de la Festa Major de Salt, 1998, pàg. 41-42.
- CASTELLS, N. - COLOMER, M.A., *Salt. Documents per a la Història*. Ajuntament de Salt, 1999, 102 pàg.
- COLOMER, M.A., *550è Aniversari del Privilegi del Batlle de Salt (Perpinyà 15 de gener de 1449-Salt, 15 de gener de 1999)*, *La Farga* núm. 172, Salt, 1998, pàg. 14-15.
- DONAT, L. *Els privilegis del segle XV*, *La Farga* núm. 172, Salt, 1998, pàg. 16-17
- MASÓ, E. *Les deveses del Comú I la identitat de Salt*, *La Farga* núm. 172, Salt, 1998, pàg. 14-15.
- CASTELLS, N. - COLOMER, M.A. *Els Pergamins del Marquès de Camps*. Ajuntament de Salt, 1999, 261 pàg.
- DONAT, L. *Societat i economia a Salt a la Baixa Edat Mitjana*. Beques de Recerca, núm. 1. Ajuntament de Salt, 1999, 137 pàg.
- MASÓ, E., *Les terres del Comú de Salt. Una perspectiva de l'evolució d'un poble*. Ajuntament de Salt, 1999, 112 pàg.

El Sr. Felip de Camps i de Subirats signa el conveni de dipòsit de l'Arxiu Patrimonial del Marquès de Camps a l'Arxiu Municipal de Salt, el 14 de juny de 1991.

Amb constància que molta part dels fons d'aquest arxiu formen part de la vida passada d'aquest poble on van néixer i viure els meus avantpassats, d'acord amb la bona disposició de l'Ajuntament i atenent el generós oferiment, hem acordat constituir aquest dipòsit amb la total i absoluta seguretat que tota la documentació aportada es conservarà en perfecte estat per ser examinada i estudiada pels historiadors. I també, ho fem pensant en què amb els meus propis mitjans em seria del tot impossible la seva conservació. (Extret del discurs fet pel Sr. Felip de Camps i Subirats el dia 14 de juny de 1991, amb motiu de la signatura del conveni de dipòsit entre ell i l'Ajuntament de Salt).

(Autor M. Artalejo - Arxiu d'imatges de l'Ajuntament de Salt)

El Mas Ribot, residència a Salt del marquès de Camps, a principis del segle XX.

(Autor: Thomas-Barcelona. Fons J.M. Oliveras i Oliveras. Arxiu d'imatges de l'Ajuntament de Salt).

El Sr. Salvador Sunyer i Aimeric signa el conveni de dipòsit de l'Arxiu Patrimonial del Marquès de Camps a l'Arxiu Municipal de Salt, el 14 de juny de 1991.

Extret del discurs fet pel Sr. Salvador Sunyer i Aimeric, com a Alcalde de Salt, on valorava el gest del Marquès amb les següents paraules: (...) un acte de generositat i un estil de fer que us lliga, no només per sang, als innumbrables senyors que han exercit algun tipus de mecenatge en èpoques passades i que demostren lluir magnificència i llur senyoria amb gestos semblants al vostre d'avui. Estigueu segur que el vostre besavi Pelai i el vostre avi Carles, ambdós senadors, se sentirien honrats de poder fer aquesta deixa

(Autor M. Artalejo - Arxiu d'imatges de l'Ajuntament de Salt)

CAMP S

La família Camps

a través de la documentació

El fons documental donat per la família Camps a l'arxiu de Salt permet, tot i les mancances, l'estudi de diversos aspectes de la història de les comarques gironines.

Aquesta documentació forma part de l'arxiu patrimonial que malauradament va quedar molt malmès en un incendi del mas Ribot, casa pairal de la família. El material salvat fa evident que l'arxiu complet havia estat excepcional. Les circumstàncies han fet que el material finalment recuperat tingui moltes llacunes i, en molts casos sigui molt difícil de consultar pel seu estat físic. Tot i això, és una font d'estudi bàsic per conèixer la història de Salt. L'estudi sistemàtic de la documentació és laboriós però es fa imprescindible per poder re-

Francesc de Camps i de Font

construir l'evolució de la família i, amb ella, la de la societat del seu temps. Un exemple d'això ha estat la recerca sobre les terres comunals de Salt, un tema del qual no es conservaven gaires documents municipals i que s'ha pogut seguir gràcies al

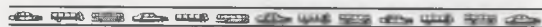
material que encara es conserva entre la documentació de la família Camps.

Un aspecte que cal ressaltar d'aquest llegat és la seva amplitud temàtica i geogràfica, El fet que la família Camps sigui hereva de diverses nissagues molt importants de l'Empordà, el Penedès i l'Anoia i ella mateixa provingui d'una família de mercaders gironins, ofereix moltes possibilitats de recerca.

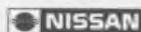
L'ESTUDI DE LA FAMÍLIA

En aquest cas podem parlar més de "les famílies" que han anat conformant la genealogia dels Camps. En primer lloc ens trobem amb les branques saltenques, els Ribot, els Llorens, els Font i els Cortada,

AUTO TALLER

F. FELIU C.B.

c/ Pere Coll i Guitó, 22
Telèfon 972 23 19 73
17190 SALT (Girona)

Ctra. Nacional II (Encreuam. Caldes)
Telèfon 972 47 03 66
17455 CALDES DE MALAVELLA
(Girona)

núm. 218

agència de la propietat immobiliària
administració de finques
gestoria administrativa

av. jaume i, 44 baixos - tels.	972 20 88 54	17001 - girona
	972 20 13 35	
	972 21 46 08 Fax	
passatge països catalans, 147 - tel.	972 24 44 92	17190 - salt

CAMPS

dels quals en tenim força informació gràcies a la col·lecció de pergamins i els plets.

El 1754, amb el matrimoni entre Narcisa Font i Camprodon i Llàtzer Antoni de Camps i Roselló es produeix l'aliança familiar entre una nissaga de base agrícola com és la dels Font amb una de comercial, els mercaders Camps de Girona. A partir d'aquesta data el cognom de la família no variarà fins als nostres dies. En la documentació no es troben referències a la família Camps anteriors a aquesta data, la qual cosa fa pensar que Llàtzer Antoni no era l'hereu dels Camps, una família que s'instal·la a Girona a començaments del sis-cents amb Narcís Camps, pare de Sant Llorenç de la Muga. Llàtzer Antoni de Camps va ser nomenat procurador síndic de la ciutat el 1762, càrrec que va mantenir fins 1795.

El 1787, Francesc de Camps i Font es casa amb Marianna Avinyó i Desprat, pubilla amb

moltes propietats a la Garrotxa i l'Alt Empordà. Els Avinyó estaven emparentats amb grans famílies empordaneses com els Matheu, Fontanet i March. Tot i que Francesc de Camps tenia una important tasca política com a regidor de la ciutat de Girona i mantenia quinze homes armats del sometent, l'aliança amb els Avinyó no només li ofería el control d'un gran patrimoni, sinó que, so-

bretot, el posava a la mateixa alçada d'una família molt ben relacionada amb el poder i molt més cultivada. Per tot això no és estrany que Francesc de Camps acceptés abandonar la seva casa per instal·lar-se a les possessions de la seva dona, tal i com s'estipulava en els seus capítols matrimonials. La categoria dels Avinyó es fa evident en les cartes dirigides per Marianna d'Avinyó al seu

Pelagi de Camps i Matas, primer Marquès de Camps

marit l'any 1807. Tot i que la temàtica es domèstica, -els preparatius del casament del seu primogènit Josep Ramon amb Josepa Prats-, l'estil depurat i la boníssima calligrafia ens parlen d'una pubilla que ha rebut una bona educació, molt per sobre de la que podien rebre molts propietaris rurals de l'època. El casament de l'hereu Camps amb una jove de la plana de Vic es va realitzar simultàniament amb

**MIRALLS I VIDRES
OLAR, s.a.**

**DISTRIBUIDOR DE FINESTRES DE GELOSIA
I MAMPARES PER A BANY HERMÈTIQUES**

- Manipulació i col·locació de vidre pla "CLIMALIT", "SECURIT", CORBAT, LAMINATS, etc.
- Especialitzats en vidrieres artístiques, de formigó i vidres a la sorra.

c/ Joan Maragall, s/n (ctda. Pg. Països Catalans) - Apt. núm. 147
Tel. 972 23 58 11 - Fax 972 24 30 82 - 17190 SALT (Girona)

**IMPREMTA
PAGES, S.A.**

Can Planas - Paratge Ca l'Aulet, s/n
Tel. 972 42 01 07* (3 línies) - Fax 972 42 22 67
17160 ANGLÈS (Girona)
E-mail: impremtapages@mx4.redestb.es

el casament de l'hereu Prat amb Narcisa Camps i Avinyó, germana de Josep Ramon. Aquest tipus de casaments entre germans que refermen les aliances entre grans patrimonis han estat freqüents fins fa relativament poc temps. Tot i la cura que es va posar per tal que el matrimoni fos un èxit, la mort de Josepa Prats va propiciar una nova aliança matrimonial entre Josep Ramon i Joaquina de Matas i Albert, membre d'una altra família empordanesa que també estava emparentada amb els Avinyó mitjançant les famílies March i Fontanet i que aportaven nous lligams amb els Albert, els Quintana i els Alós, aquests darrers molt vinculats a la monarquia borbònica des de la Guerra de Successió.

Aquest matrimoni segurament va refermar la posició política de Josep Ramon de Camps, el qual va tenir un paper molt destacat en la defensa de Girona durant la guerra del Francès. En aquesta època una germana de Josep Ramon es casà amb el general Mendoza, defensor de Girona, una nova aliança, en aquest cas amb l'element militar, imprescindible en una etapa tan convulsa. La faceta militar de la Família Camps no va ser massa important. Només un oncle carnal de Joaquina de Matas era militar de graduació a finals del XVIII i estava destinat a l'Havana. Les cartes al seu germà Josep Antoni de Matas demostren que Joaquim no tenia un esperit massa marcial, ja que

en totes les cartes prega al seu germà que el reclami per poder tornar a la metròpoli. Això sí, mentre no ho aconseguia es dedicà al contraban de colonials a petita escala en favor de la família. Josep Ramon de Camps va tenir posteriorment responsabilitats polítiques de més volada, durant pocs mesos de l'any 1836 va ser alcalde de Figueres i simultàniament va ser elegit diputat a corts fins 1840. Posteriorment va ser nomenat senador vitalici.

El seu pare, Francesc de Camps, també va continuar exercint responsabilitats polítiques, en aquest cas de caire provincial. Va ser un dels primers diputats de la Diputació de Girona formada el 1822.

Pelagi de Camps i Matas, amb un enorme patrimoni i els lligams familiars i polítics adequats, només podia continuar el camí d'ascensió social de la família. Un bon matrimoni amb una noia de la família Olzinelles, molt important a la zona de l'Anoia i el Penedès i políticament activa a les institucions barcelonines, va continuar la bona política matrimonial de la família. Pelagi de Camps va endegar una tasca modernitzadora dels treballs agrícoles en totes les seves propietats. El fet d'ésser el president de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre i membre actiu de les Societats d'Amics del país, el varen situar en l'avantguarda d'un nou pensament agrari que pretenia la modernització i

l'augment de la productivitat en base a les aplicacions de les novetats mecàniques però, això sí, sense canviar res en l'aspecte social. Va ser comissionat de la Diputació de Girona a l'exposició de París per tal de conèixer totes les novetats i també va formar part del consell assessor del Ministeri de Foment. La seva tasca com a diputat i senador va anar més encaminada a la preservació de les tradicions, ja que va ser un dels que es varen oposar més fermament a la promulgació de la llibertat de cultes, oposició que li va valer el títol de Marquès, atorgat pel pontífex el 1878. Carles de Camps i Olzinelles va ser un dels primers Enginyers forestals d'Espanya. L'interès de Pelagi de Camps per tot el que suposava modernització del camp es troba en l'origen d'aquesta carrera tan poc habitual en un membre de l'elit econòmica i social del país. En general, els hereus de les grans fortunes es limitaven a seguir rutinàriament els estudis de lleis que en cap cas pensaven exercir. Carles de Camps n'és una excepció, donat que va mantenir l'interès per aquesta disciplina i va aconseguir un bon prestigi professional, que el va portar a ocupar la Direcció General de política Forestal del Ministeri de Foment, quan Cambó n'era el titular. Políticament, de Camps va anar decantant-se cap al regionalisme conservador que va exercir dels del Congrés i el Senat. Aquesta opció política li va portar més d'un

maldecap donada la bel·ligerància d'alguns sectors polítics que no entenien aquesta opció en un home de la seva classe. El 1905, arran d'un discurs al Congrés, de Camps va ser amenaçat per alguns militars exaltats, sector que molts anys després, el 1924, va muntar una campanya difamatòria a la premsa de Madrid acusant de covardia un fill de Carles de Camps, Felip de Camps, tinent de la legió, morí durant la campanya del Marroc. Aquest afer personalment dolorós afegit a un cert desencantament envers el règim de Primo de Rivera, varen fer-lo abandonar la política activa. Les reformes agràries endegades per la República així com l'emergència d'un catalanisme més radical varen situar

*Carles de Camps i d'Olzinelles,
segon Marquès de Camps.
(Fotògraf: Josep Valls i Porcalla.
Fons Jordi Valls.
Arxiu d'imatges
de l'Ajuntament de Salt).*

Carles de Camps en posicions cada cop més conservadores, fins al punt de deixar d'escriure en català, ell que havia publicat diverses obres literàries en aquesta llengua. La Guerra Civil va suposar la fugida de Catalunya, després de l'assassinat d'un dels seus fills, Narcís de Camps, mentre estíuejava a Salt. Carles de Camps es va instal·lar a Sant Sebastià on va morir el 1939.

ELENA MASÓ
Historiadora

Autora del llibre

*"Les terres del Comú de Salt. Una perspectiva de l'evolució d'un poble".
Ajuntament de Salt, 1999.*

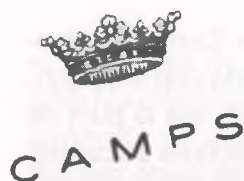
frigorífics del ter, s.a.

**ESCORXADOR GENERAL FRIGORÍFIC
I SALA D'ESPEJAMENT NÚM. 10.4125/CAT-10.03930/GE**

c/ Major, 419 - Tel. 972 23 31 11*
17190 SALT (Girona)
Fax 972 24 45 18

Télex 56204 FTER-E
Apartat Correus, 239
17080 GIRONA

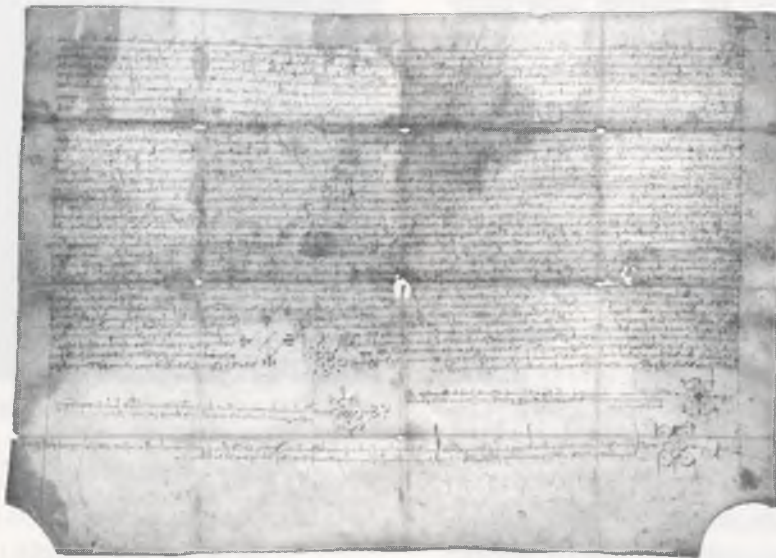
Les possibilitats de l'Arxiu Municipal de Salt:

El fons patrimonial Baró d'Algerri-Marquès de Camps

Els arxius municipals poques vegades tenen la sort de disposar de fons anteriors al segle XX. Qualsevol recerca documental que ens plantejem els historiadors, medievalistes o modernistes, comença sempre amb una visita als arxius eclesiàstics o als de titularitat pública (Ministerio, Generalitat...) Si l'àmbit de la recerca són les comarques gironines, aquests arxius són els de la Catedral, el Diocesà, l'Històric (abans Provincial) i el Municipal de Girona, a banda dels viatges obligats al carrer Marina de Barcelona (actual seu de l'Arxiu de la Corona d'Aragó).

Per a alguns, la sorpresa pot trobar-se en fer una ullada a un catàleg recentment editat i descobrir l'Arxiu Municipal de Salt. Sens dubte, la publicació del catàleg de pergamins del Marquès de Camps ha possibilitat el coneixement d'aquest valuós fons a molts investigadors.

Què s'hi pot trobar? Primerament, hem de tenir en compte que no és casual que el fons conservi un nom propi, *Arxiu Patrimonial del Baró d'Algerri-Marquès de Camps* (abreugem-lo APBAMC). Aquesta és una col·lecció de documents relatius a una família en concret: s'hi han recollit tota mena d'actes notariais, amb les quals es podia justificar, donat el cas, la titularitat dels diferents béns que composaven el patrimoni familiar, el dels marquesos de Camps. Però el dels marquesos és en realitat una suma de patrimonis diferents, escampats sobretot per

*Privilegi del Batlle de Salt, 15 de gener de 1449.
Arxiu Municipal de Salt-APBAMC, pergami núm. 371.*

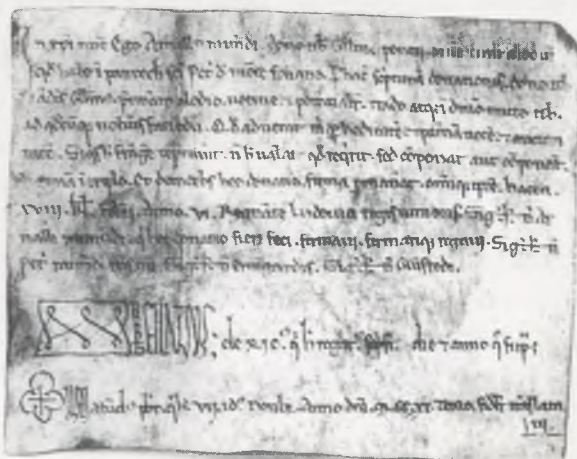
l'Empordà i el Gironès, fruit de les aliances matrimonials d'hereus i pubilles al llarg dels segles.

Si bé un arxiu patrimonial només recull allò que convé al patrimoni, és a dir, a la família, a vegades, per atzar (o no), conserva petites joies documentals que fan referència a tot un poble, com per exemple el celebrat privilegi del Batlle de Salt de 1449. Mitjançant un arxiu com aquest es pot anar més enllà de l'estudi familiar i buscar una visió de conjunt de les societats

passades: la medieval, la moderna i la contemporània, perquè totes aquestes èpoques mantenen el seu testimoni escrit en l'APBAMC. Els 438 pergamins, regestats en el catàleg esmentat, van del segle XII (primer document de l'any 1142) fins a inicis del segle XVIII (darrer, de 1707). Aquesta és la part que permet fer estudis diplomàtics, per exemple.

*Document datat el
15 de gener de 1142.
Donació atorgada per
Arnau Ramon a favor
de Guillem Pont, d'un
alou que té el primer
a la parròquia de Sant
Pere de Montfullà.*

*Arxiu Municipal de
Salt -APBAMC,
pergamí núm. 233*

L'altra part de l'arxiu, no publicada, són els documents en paper. Són en total 91 lligalls i 2 carpetes de documents confeccionats sobretot durant els segles XVIII i XIX. Aquí s'inclouen els anomenats Llibres Mestres o còpies d'escriptures antigues, el pergami de les quals moltes vegades s'ha perdut. N'és un exemple el capbreu o confessió de 1359 a favor del Benefici de Nostra Senyora dels Àngels de la Seu de Girona, on alguns pagesos de Salt van descriure amb detall els béns que posseïen a la parròquia de Sant Cugat: jo mateix he estat incapaç de trobar-ne l'original en cap dels arxius gironins i actualment només podem conèixer aquest fragment de la història del poble gràcies a aquella voluntat de conservar tots els documents de la família o del patrimoni que tenien els avantpassats del Marquès de Camps. És evident que una còpia feta durant el segle XVIII presenta molts problemes pel que fa als noms propis medievals, de lloc o de persona, sovint desconeguts per al copista, que reproduí allò que bonament llegia en l'original. També hem de dir que alguns dels documents en paper es troben en molt mal estat, però hem de recordar que van ser salvats (després d'haver patit el foc i la pluja) "en el darrer moment" pel personal de l'Ajuntament de Salt (o almenys

això diu la llegenda). Les possibilitats de l'APBAMC són múltiples. Recordem-nos sempre d'afegir el major nombre d'informacions possible: em refereixo a la necessitat de comparar amb altres tipus de fonts i amb els documents d'altres arxius. En el fons del Baró d'Algerri-Marquès de Camps podem trobar dades per furnir monografies locals sobre qualsevol dels pobles més sovint esmentats en la documentació: Bescanó, Bordils, Castelló d'Em-

púries, Montfullà, Peralada, Sant Andreu Salou, Sant Climent Sescebes, Sant Gregori, Vilabertran, Vilablareix, Vilafreser, Vilatenim, i altres. Finalment, podria ser molt més interessant iniciar una recerca d'àmbit extens, que comparés diferents parròquies: les del Pla de Girona hi són ben documentades des del segle XII, fet que permetria treballs d'investigació sobre les relacions de la ciutat amb la rodalia en èpoques medieval i moderna.

Qualsevol que s'endinsi en el fons documental de l'APBAMC trobarà, amb tota seguretat, altres línies de recerca diferents de les que jo vaig anar descobrint

Sentència Arbitral sobre les fites dels arenys del Ter, de 1456: és un dels documents medievals referits a la comunitat pagesa de Salt que la família Ribot (avantpassats dels Camps) va voler conservar. Arxiu Municipal de Salt-APBAMC, pergami núm. 370.

en treballar-hi. L'experiència dels mesos que hi vaig dedicar, en preparar el treball sobre Salt en època medieval, m'ha permès de trobar camins diferents i noves pistes en la investigació, camins que m'han dut a altres temes i que no vull deixar de seguir. Si algú s'està plantejant, a hores d'ara, iniciar algun tipus de recerca històrica, que no deixi de visitar l'Arxiu Municipal de Salt.

LÍDIA DONAT

Membre de l'Associació d'Història Rural de les Comarques Girones.

Autora del llibre Societat i Economia a Salt a la Baixa Edat Mitjana, Ajuntament de Salt, 1999

Sport Garatge, s.a.

- * Reparacions
- * Greixatges
- * Neteja

Ps. Marquès de Camps, 5
Tel. 972 23 33 11
17190 SALT

SERVEI OFICIAL

VOLVO

Camions i Autobusos

c/ Vilablareix, 1 (cant. c/ Montfullà)
Tel. 972 23 38 61 - 17190 SALT

CLÍNICA VETERINÀRIA

Laborables de 10 a 2 matí i de 4 a 9 tarda
Dissabtes de 10 a 2 del matí.

LLUÍS M. BOSCH i COLOMER col 409
JOSÉ LUIS MARTÍNEZ FERNÁNDEZ col. 604

URGÈNCIES 908 / 83 27 42
Països Catalans, 40 - Tel. i Fax: 972 23 90 03
17190 SALT (Girona)

CAMPS

Un antic joc de l'oca, conservat a l'Arxiu Municipal de Salt

Els qui ja posseïm una mica de memòria històrica tenim a la ment l'afable record del joc casolà de l'oca, que juntament amb el del parxís -aquest darrer, més modern-, era un entreteniment de taula, patrimoni de nens i adults, quan encara no existien els jocs electrònics, i la televisió no ocupava el lloc omnipresent que li hem concedit en el nostre lleure quotidià. El jugador, armat amb un joc de daus, es posa en el lloc d'una oca que avança i retrocedeix per 63 caselles carregades de paranys, la darrera de les quals és la incògnita de la mort, que t'obliga a recomençar de bell nou. De fet, el joc presenta el simbolisme de l'etern retorn amb tot d'anades i vingudes, tal com és el camí de la nostra vida, farcit de peatges, ple d'obstacles, laberints, pous, de somnis curts que et permeten de fer vols gallinacis com el que practica aquesta au de marxa vacil·lant. Quan els déus i els daus ens eren propicis cantàvem aquell victoriós rodolí: "d'oca a oca, i tiro perquè em toca". Aquest joc d'atzar presidit pel número tres i altres múltiples, està aparellat amb altres jocs d'atzar i d'entreteniment d'aquells que entren pels ulls pel seu simbolisme, com són els naips o cartes, i les auques de 48 caselles. El camp on és dibuixat el circuit en espiral pot ésser quadrat, circular, rectangular o el·lipsoïdal. Diverses cultures com la francesa, l'holandesa i la italiana tenen mostres d'aquest joc des del segle XVII. A Catalunya trobem fulls del joc de l'oca al segle XVIII.

Els orígens d'aquest joc són més aviat foscos, i els estudiosos del

tema no es posen d'acord sobre la seva procedència. Hi ha qui afirma que el joc prové de l'antiga Grècia, expressió d'un ritual de màgia i endevinació. Hom dibuixava a terra un encasellat amb figures vàries carregades de sentits, a través del qual s'hi feia passejar una d'aquestes aus. Allà on s'aturava l'animal, el sacerdot o àugur de torn predeia o anunciava noves que succeïrien, com si endevinés el futur mitjançant un joc del tarot. D'altres lliguen la seva sort a la del joc de l'auca, una vegada el joc de l'oca va perdre el simbolisme màgic. Oca i auca van derivar cap a jocs d'astrologia, rodes de la fortuna, etc. Etimològicament parlant "auca" és una variació sincopada d'avica, "au", "oca". Antigament

les auques eren jocs d'atzar que servien per apostar-hi diners. Les autoritats, a força de dictar prohibicions contra tota mena de jocs, i aquest en particular, desvirtuaren la funció primitiva que tenia d'atraure apostaments amb diner fàcil fins a convertir-lo en aquestes innocents estampes acompanyades d'una llegenda en vers, si els primitius jocs de l'oca, sense aquest itinerari simbòlic que tots coneixem, eren també jocs d'atzar que servien per jugar-s'hi els sous. En aquest mateix arxiu de Salt es conserva també un full amb una auca

francesa, anomenada "petit joc de loteria militar per als infants", de la qual es retallaven les figures o auques. Les estampetes, tretes d'una bossa a l'atzar, tenien un preu o un altre segons la numeració que portaven. Permetien fer apostaments modestos amb cèntims o amb espècies.

El full que avui presentem, malmès i desfigurat per un incendi que va sofrir en el seu dia l'arxiu de l'hisendat Marquès de Camps, que més tard fou integrat a aquest Arxiu Municipal, és un exemplar del joc de l'oca, editat a València, durant la primera meitat del segle XIX, a la impremta d'Ildefonso Mompié, a partir d'una imatge d'un model setcentista molt difós. Actualment es custòdia a l'Arxiu Municipal de

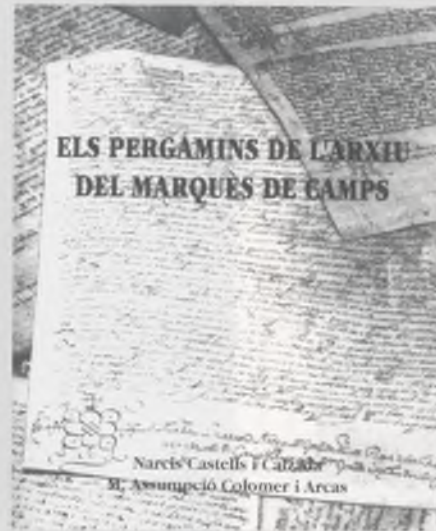

Salt, juntament amb altres papers, de caire divers, que integren el fons patrimonial d'aquest il·lustre saltenc. No es tracta de la típica estampa acolorida que tots estem acostumats a veure, sinó que els primitius jocs de l'oca eren molt més sobris, en blanc i negre, amb l'estructura ja fixada de 63 caselles, tal com ens ha arribat fins al dia d'avui. Aquest és un joc antic, de societat, present a moltes llars d'aquestes terres, com ho demostra el fet que Joan Amades en donés a conèixer un altre exemplar, imprès a aquesta ciutat, a partir d'un model diferent al que avui presentem, en el seu famós llibre de les *Xilografies Gironines*. Com podem veure pel gravat que adjunto, el joc de l'oca conservat a Salt, editat per una impremta de València, és un calc del motilo setcentista estampat per la Llibreria Piferrer de Barcelona.

PEP VILA

Els pergamins de l'Arxiu del Marquès de Camps

Aquest llibre editat per l'Ajuntament de Salt amb la col.laboració dels Ajuntaments de Bescanó i Girona, del qual en són autors Narcís Castells i M. Assumpció Colomer, va ser presentat el dia 24 de febrer de 2000 a la Sala de Plens de l'Ajuntament de Salt pel Dr. Josep Maria Nolla, Catedràtic d'Arqueologia de la Universitat de Girona.

L'acte va ser presidit per l'Alcalde de Salt, Sr. Jaume Torramadé i Ribas, pel Sr. Xavier Soy Soler, Alcalde de Bescanó, i pel Sr. Joaquim Nadal i Farreras, Alcalde de Girona, a més va comptar amb l'assistència del Sr. Felip de Camps i de Subirats, Marquès de Camps, i de dos dels seus fills, els senyors Jordi i Felip de Camps i Galobart.

Descompte del 10% per als jubilats socis del "Casal de Jubilats"

œPTICA TARRUS, s.a.

Jaume Tarr s i Galter

*Òptic diplomad
Llicenciat en Ciències Físiques*

c/ Santa Clara, 54 - Tel. 972 21 37 50 - GIRONA
c/ Dr. Ferran, 1 - Tel. 972 23 06 61 - SALT

C A M P S

ELLS PERGAMINS DE L'ARXIU DEL MARQUÈS DE CAMPS

PRESENTACIÓ:

Fins al 1979, per posar una data simbòlica, només les grans ciutats amb llarga tradició històrica, alguna vila i algun poble per raons molt especials o institucions supramunicipals com la Diputació o institucionals eclesials, tenien un arxiu on guardaven la seva documentació de manera més o menys correcta, però que podia ser consultada. D'aquella data ençà hem observat com, a poc a poc, però de manera continuada, altres viles, molts pobles i nombroses institucions, de vegades demogràficament poc potents, s'afegien a la llista en reconèixer la importància de la salvaguarda i transmissió dels documents escrits de tota mena. Arreu del país ha anat consolidant-se un conjunt cada cop més consistent d'arxius municipals que porten a terme una feina extraordinària que, de vegades, encara no acabem de valorar adequadament.

Aquesta situació ha fet possible que entitats posseïdores d'un arxiu personal important, però que, per diverses raons, era difícil de preservar i, sobretot, d'oferir a la consulta d'erudits i historiadors, hagin pensat que era arribat el moment de lliurar-la o cedir-la en dipòsit a l'arxiu municipal (o comarcal, tant se val), on no només serà restaurada, classificada i inventariada, sinó posada en les millors condicions a disposició de tothom i, sovint publicada. Aquest és el cas de l'arxiu familiar de la família del Marquès de Camps que, en un moment determinat, va considerar que havia arribat l'hora de cedir la documentació pròpia, on

Els Alcaldes de Bescanó, Girona i Salt durant l'acte de presentació del llibre Els pergamins del Marquès de Camps. D'esquerra a dreta: l'Alcalde de Girona, Sr. Joaquim Nadal i Farreras; l'Alcalde de Salt, Sr. Jaume Torramadé i Ribas; el Dr. Josep Maria Nolla i Brufau, i l'Alcalde de Bescanó, Sr. Xavier Soy i Soler. (Autor: Xavier Margenat)

s'apleguen pergamins i papers de diverses famílies el principal lloc d'actuació de les quals va ser el pla de Girona.

En el protocol de cessió de l'arxiu familiar, signat entre el Marquès de Camps i l'Ajuntament de la vila de Salt, s'especificava que hi hauria una publicació d'aquell fons que el fes conèixer i servís de tarja de presentació al món erudit. Aquesta condició s'ha acomplert amb l'aparició del llibre *Els pergamins de l'Arxiu del Marquès de Camps*, del qual són autors Narcís Castells i M. Assumpció Colomer. A través d'unes regestes intenses i acurades de cada un dels 438 pergamins, pràcticament exhaustives, es passa revista a una documentació imponent que ha de fer possible aprofundir en la història del pla de Girona i de la

gent que l'habità entre mitjan segle XII i els inicis del segle XVIII. El complement, absolutament necessari i on es tenen en consideració totes les dades que recull el pergami, algunes de les quals no apareixen en les regestes, és un conjunt d'índexs utilíssims i molt precisos que esdevenen l'eina imprescindible per a tots aquells que, d'una o altra manera òptica vulguin acostar-se a la història d'aquella plana agrícola que ens ajuda a entendre i a explicar les històries de la ciutat de Girona i de les viles i pobles de l'entorn, Salt, Santa Eugènia, Montfullà, Vilablareix...

JOSEP M. NOLLA i BRUFAU
Catedràtic d'Arqueologia
de la Universitat de Girona

**Extret del pròleg del llibre:
"ELS PERGAMINS
DEL MARQUÈS DE CAMPS"**

(...) El catàleg és una obra consistent i treballada en la qual els autors, com fan sempre els arxivers hi han deixat hores i hores perquè els investigadors se n'estalviïn en la recerca i en guanyin per a l'anàlisi. D'aquesta manera l'obra compleix una funció doble: preserva, inventariat per al futur, una part del patrimoni documental de Catalunya i facilita la tasca d'investigació sobre el seu passat. Efectivament, el llibre que tenim a les mans no és només un registre que ens permet conèixer amb rapidesa i seguretat la riquesa documental d'un arxiu determinat, sinó una eina formidable al servei dels investigadors que rendibilitzarà els esforços de la comunitat científica catalana per avançar en el coneixement de la història col·lectiva, perquè els petits detalls inherents a la vida familiar i local dels quals ens informen la majoria dels pergamins registats no deixen de ser tessel·les, més o menys vistoses, del gran mosaic de la història nacional.

És en aquest punt en el qual, des de la meva responsabilitat actual, m'interessa insistir: els fets i els actes que documenten els pergamins del Marquès de Camps, avui conservats a l'Arxiu Municipal de Salt, traspuen un inqüestionable arrelament al país. A la llengua i al dret del país.

Al llarg de sis segles, els documents ressenyats al catàleg donen fe (i gairebé sempre fe notarial) de l'existència de patronímics i de topònims que des del primer moment ens resulten familiars i nostres. Els 4.100 noms de lloc i de persona que figuren a l'índex general del catàleg són un bon exemple del lligam profund i intens entre el país i la seva llengua pròpia i històricament original. El nom dels gairebé 150 masos ressenyats (Mas Agustí,

Mas Bec del Bosc, Mas de Vila de Murs, Mas Jordà, Mas Mut, Mas Palomar, Mas Ponç, Mas RiBot...); els noms de viles i ciutats (Besalú, Bescanó, Caldes de Malavella, Cassà de la Selva, Castelló d'Empúries, Espolla, Figueres, Girona, Peralada o Perpinyà); els dels rius i les rieres (Ter, Torrent de les Comes, Torrent de les Vinyasses); i els cognoms dels ciutadans (Castells, Cerdà, Codina, Coll, Colomer, Ferrer, Figueres, Font, Franquesa, Fuster, Gelabert, Julià, Miró, Nadal, Oliveres, Pagès o Pons per exemple) són genuïnament catalans i absolutament actuals. Una simple mirada al catàleg ens permet exemplificar per als incrèduls o els interessats que volem dir quan parlem de la llengua catalana com a llengua pròpia del país que singularitza Catalunya com a poble. El català és la llengua forjada originàriament en el nostre territori que forma part indissociable, per segles i segles en exclusiva, del paisatge i dels personatges que ens han llegat, amb tants i tants d'altres, els documents ressenyats.

Hi ha un altre aspecte en els pergamins que n'assenyala l'arrelament al país que crec convenient de subratllar: la profunda implicació de cada un dels actes que documenten amb el dret propi de Catalunya. (...) El seguiment dels registres dels documents del catàleg dona una idea ben clara de les diverses tipologies documentals que exterioritzen la riquesa de les institucions jurídiques medievals, moltes de les quals han perdurat, amb les necessàries adaptacions, fins als nostres dies. (...) En definitiva un índex suggerent per a un manual de dret civil i notarial català i una invitació gairebé indefugible per a un diccionari de dret civil.

LLUÍS JOU i MIRABENT

Director General de Política Lingüística.

**Extret del discurs de l'acte de presentació del llibre
"ELS PERGAMINS DEL
MARQUÈS DE CAMPS"**

(...) un llibre que ens ha de servir, com deia abans, al principi, per recuperar aquella memòria històrica, que potser no és tan històrica com ens feia notar l'Alcalde de Girona, perquè al cap i a la fi, les relacions intermunicipals no deixen de ser d'alguna manera relacions personals, les relacions personals que s'estableixen de tu a tu entre la gent de Salt, la gent de Girona, la gent de Montfullà, tota aquesta gent estableix una relació interpersonal a la qual els ajuntaments, els que tenim transitòriament l'encàrrec de governar en un ajuntament, l'únic que hem de fer és facilitar-los la seva tasca i que aquesta sigui més senzilla.

(...) L'Arxiu Municipal de Salt és un arxiu que, com molts d'altres, està a disposició dels investigadors, l'obra que avui es presenta serveix per una banda per preservar un patrimoni cultural que és de tots i, per una altra banda, perquè la tasca d'investigació del passat segueixi fluint d'una manera correcta. Aquestes relacions que, d'alguna manera, s'estableixen entre el món universitari i l'ajuntament s'han d'aprofundir i aquesta n'és una bona mostra: hem tingut la presència avui d'un catedràtic que ens ha fet la presentació, uns autors que han sigut alumnes seus i d'uns ajuntaments que estan molt contents que aquesta tasca hagi vist el seu fruit.

JAUME TORRAMADÉ i RIBAS

Alcalde de Salt

Les pors del Crous

El Crous és una masoveria situada dalt d'un serral a mà esquerra de la carretera que ens fa arribar fins al primer poble de la Garrotxa. Així, podem dir que el mas és a cavall entre dues comarques.

La propietat té un bon nombre de vessanes de conreu, a més de pastura i una gran quantitat d'hectàrees de bosc d'alzina i roure. És una finca mitjana a on, ben bé, el pagès hi pot tenir 30 vaques, a més de 50 ovelles, porcs i bestiar petit.

Els masovers del Crous vivien bé, un cop a l'any pagaven les terces a l'amo, a mitges el bestiar gros, però les ovelles i el bestiar petit eren de la seva barjola.

A l'hivern, que les tardes són més curtes..., després d'haver fet les feines de la casa i d'haver donat menjar al bestiar, els masovers se seien a la vora del foc, uns a l'escon i els altres en banquetes..., a fi de passar l'estona. Sovint es parlava de coses de diari, de la feina o, si en Joel havia anat a mercat, explicava les novetats, els preus... Eren moltes les hores del vespre que hom estava llevat i que es dedicaven a xerrar al voltant del foc en la cuina de la casa que estava sutjosa i plena d'estalzim. El sutge ho envaïa tot. Lleixes i prestatges. Cairats i cabirons. També la serrera estava revestida de finíssimes partícules negres que provenen del fum de la llar. I, amb el pas dels anys, amb tanta fumera les bigues de la cuina estaven tenyides de negre, que les feia més resistents. I no s'hi pqsaven corcs ni altres larves, fent-hi cavitats que malmeten el sostre. A la biga del foc, que és

aquella que serveix per penjar-hi les olles, hi havia dos dits d'estalzi.

***

A la vetllada hi era quasi tothom de la casa, els pares, els avis, els nens, 2 tiets solters i en Baruc, un noi que havien pres a sou, de petit, per tenir cura del ramat. Així la reunió era molt agradable i aquest temps d'esbarjo, quasi obligat, venia fent-se des de sempre i era costum a cada casa.

Però, tot d'una, a la vetllada del Crous començaren a succeir-hi coses estranyes. Us ho explico: mentre estaven tots engrescats enmig de la vetlla trucaven 2 o 3 copS a la porta de la cuina: "Qui deu ser?... A aquestes hores de la nit?..."

Qui estava més a prop, obria. No hi havia ningú. I, al temps, baixava una pedreta que rodolava fins a la vora del foc.

Així, aquest fenomen, a partir d'aquesta data, esdevenia molt sovint. I, a l'hivern següent el mateix. "Caram, que és estrany, això" digué en Joel. Passaven els dies i la cosa continuava. Els del Crous van comentar a veïns i altra gent i ningú va saber donar resposta a aquest fet.

"A més, això no m'agrada gens", digué l'Ester, companya d'en Joel. "Vés a saber si després no actua als estables, corts i corrals que hi ha el bestiar? Pobres de nosaltres. Els del Crous estaven ben espantats. Preocupats per aquest afer, sembla ser que decidiren consultar-ho a una persona entesa. I en Nahúm del poble els orientà fins a un home d'aquests que saben desxifrar fets

paranormals, que per mitjans sobrenaturals, descobreixen les coses futures o ocultes i que era de Mataró. Vila que, per cert, tenia fama d'haver-hi endevins, vidents i astròlegs...

Un dia s'encaminaren fins a Mataró. Els del Crous li varen explicar els fets extraordinaris que esqueien a les reunions vora la llar amb tota mena de detalls. Al final del relat, l'home de Mataró els tranquil·litza i digué: "Mireu: no us preocupeu.. això passa cada dia" "No!".

"I quan truquen a la porta, vosaltres què feu?" "Ens girem i mirem tots cap a l'entrada, mentre un obre". "I no hi ha ningú?" "No!", contestaren... "A més la pedra que baixa de la xemeneia...? Doncs, ja està. "El primer dia que passí, en el moment que truquin a la porta, no us gireu tots, sinó que algú no tregui els ulls de sobre del pastoret que teniu llogat. A més vigileu els veïns. I, d'això, ni una paraula a ningú. D'acord?"

Els del Crous tornaren cap a casa i al cap de pocs dies... Truc... truc.. a la porta. Tots, ben espantats, es giraren, menys l'avi que fixà els ulls en el noi que tenien contractat, i veié com es posava la mà a la butxaca i deixava anar una pedra a la vora del foc. Un cop van descobrir la qüestió, que el qui picava a la porta era un de fora i que la pedra la posava un de dins, el petit pastor va confessar que això li feia fer en Zacaries de can Droseras per un grapat de diners. Sense saber res més. Però la qüestió és que als del Crous, ja no els van molestar mai més.

P.D.: En Zacaries, que tenia llocat can Droseras, feia temps que volia aconseguir la masoveria del Crous, en ser una finca més bona que la petita pagesia que ocupava i a fi que a can Crous quedés buida feia tot tipus de malifetes als seus habitants. I, tant és així que s'ideà aquest enginy a fi que els masovers dels Crous agafessin por i deixessin la masia.

Un temps després, el de can Droseras, un dissabte, baixà amb el carro a mercat a Girona i a la pujada del pont de Pedra el cavall, amb un fort esvalot, aixecà les dues potes del davant, quedà en vertical i relliscà, sembla ser que el terra era moll i que les llandes del carro van patinar, fent caure sota del carruatge en Droseras i el seu coll quedà destrossat per l'acció del cercol de ferro amb què s'envolten les rodes. I, així, sobre els adoquins, el seu cos va restar exposat bona estona, en direcció al carrer Nou.

UNDARA

LA FARGA

col.labora i anuncia't!

OPEL

Gudayol Auto-Taller, S.A.

Exposició i Venda: c/ Major, 156
 Telèfon 972 24 20 43 - 939 84 08 72
 E-mail: gudayol@grn.es
 Horari: de dilluns a dissabte de 10 a 1 i de 5 a 8

Servei Oficial: c/ Mercè Rodoreda, 13
 Telèfon 972 24 37 49
 Grua 24 hores 907 20 62 30
 Horari: de dilluns a divendres de 9 a 1 i de 3 a 8
 Dissabte al matí obert de 10 a 1

GRAN PROMOCIÓ
 Grans Ofertes en Venda de Cotxes i Serveis
 Vine a la nostra exposició i veuràs els
 avantatges de comprar un Opel a Salt.

70^e
Aniversari
 1928-1998

També ens podeu trobar a Internet: <http://www.grn.es/gudayol>

De passeig per Salt...

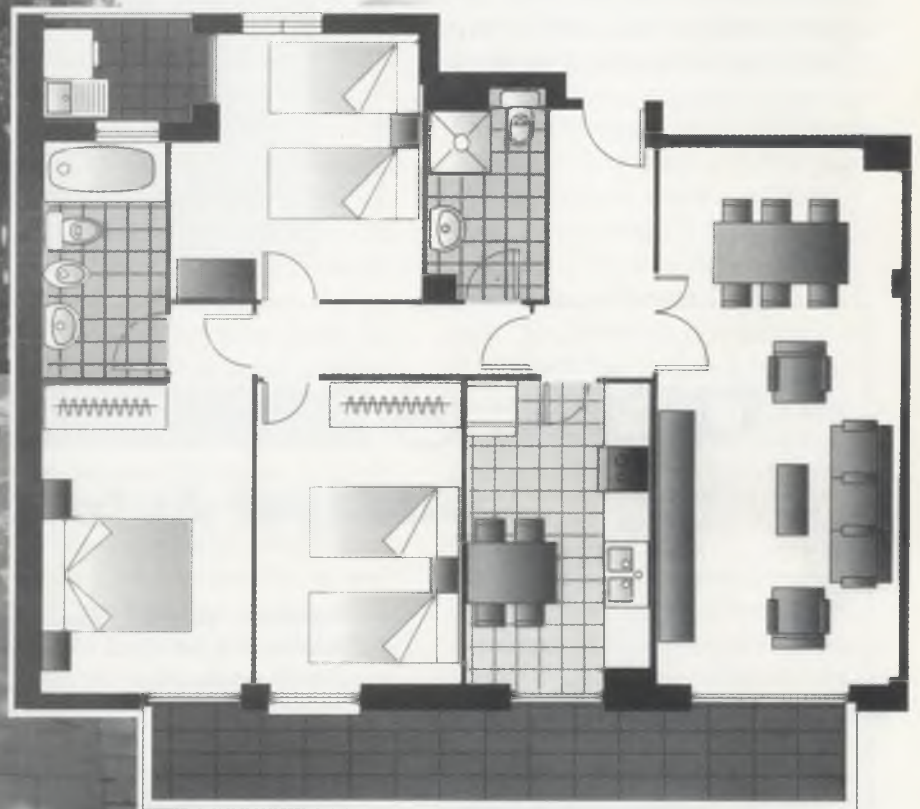
...a Eugesa tenim
els habitatges als millors llocs

Edifici Salt 23

Carrer Major - Carrer Manuel de Falla

- Davant del Passeig
- 4 i 3 dormitoris
- 2 ó 1 banys
- Cuina equipada
- Pàrquing opcional
- Acabats de qualitat
- Fins al 100% de finançament

EUGESA
CONSTRUCTORA • IMMOBILIÀRIA

☎ **972 235 561**
Carrer Major, 182 - SALT

Més de 30 anys construït